

ערב שבת קודש
עלון
 דו שבועי

חפשו אותנו בפייסבוק "ענג שבת"

עלון מס' 5 (1297)
 (שנה שלוש ושש)

ענג שבת

פרשת וישב - מקץ - חנוכה
 יוצא לאור ע"י העמותה להשרשת ערכים יהודיים לאומיים

כ"ב בכסלו ה'תשפ"ב
 לעילוי נשמת ירון בן שרה למשפחת בן ציון ז"ל, נפטר ב-ט"ז בתשרי תשפ"ב (26.11.2021)

מועדי השבת וישב

ע"ש מוצ"ש	יום	17.15	16.00
	י-ם	17.15	16.00
	ת"א	17.16	16.14
	ח"פ	17.14	16.04
	ב"ש	17.18	16.19
	אילת	17.16	16.12

זמני היום והלילות היומיים:

מבט וישב - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.50 - 4.45
זמן הנחת תפילין	5.36 - 5.31
הנץ החמה (מישור)	6.26 - 6.21
הנץ החמה (הנראה)	6.32 - 6.27
ס"ז ק"ש מ"א	8.10 - 8.07
ס"ז ק"ש הגר"א	8.57 - 8.53
חצות היום	11.31 - 11.29
מנחה גדולה	12.02 - 11.59
שקיעת החמה	16.35 - 16.36
צאת הכוכבים ב'	17.25 - 17.26

דף יומי: תענית טו - כא

מועדי השבת מקץ

ע"ש מוצ"ש	יום	17.15	15.59
	י-ם	17.15 <td>15.59</td>	15.59
	ת"א	17.16	16.13
	ח"פ	17.14	16.03
	ב"ש	17.18	16.18
	אילת	17.16	16.11

זמני היום והלילות היומיים:

מבט מקץ - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.54 - 4.50
זמן הנחת תפילין	5.41 - 5.37
הנץ החמה (מישור)	6.31 - 6.27
הנץ החמה (הנראה)	6.37 - 6.32
ס"ז ק"ש מ"א	8.14 - 8.10
ס"ז ק"ש הגר"א	9.01 - 8.57
חצות היום	11.34 - 11.31
מנחה גדולה	12.05 - 12.02
שקיעת החמה	16.36 - 16.35
צאת הכוכבים ב'	17.26 - 17.25

את העלון ניתן למצוא בפייסבוק תחת השם: "ענג שבת"

את העלון ניתן למצוא באתר www.yeshiva.org.il

וגם באתר מורשת בקטגוריית עלוני שבת www.moreshet.org.il

יו"ר העמותה והעורך: שמואל כהן
 כתובת: רח' בלוק 3, ת"א
 טל: 03-5234063, פקס: 03-5234054
 דוא"ל: smuladv@netvision.net.il

העלון מוקדש לזכר ולע"נ **שושנה (שינדלה) קלנר ז"ל**, נפטרה ב-ל' בכסלו תשע"ה. יהי זכרה ברוך!

חנוכה - גשר של אור

לבת שני כשמלכי יון גזרו גזירות על עם ישראל ובטלו דתם... ויצר להם לישראל מאד... עד שריחם עליהם אלקי אבותינו והושיעם מידם והצילם, וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגו והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל על מאתיים שנה עד החורבן השני. ומסגברו ישראל... ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד וגו' " כך פותח הרמב"ם את הלכות חנוכה בספרו היד החזקה. נראה מדברי הרמב"ם כי העמדת מלך והחזרת המלכות לישראל היא חלק ממהות הנצחון הפלאי של החשמונאים על היונים שעליו קבעו ימי חנוכה. והדבר ראוי להתבאר.

להבנת הדברים אנו מביאים את הסברו הנפלא של המהר"ל מפראג בענין נס המשכת האור היוצא מפך השמן (נר מצוה עמ' כג): "ראוי היה זה שיהיה בכ"ה בכסלו שאז האור יוצא, כי יש לאורך היום ולילה, האור והחשך ארבעה גבולות. הגבול האחד שהאור הוא בתכלית ההתגברות והחושך בתכלית המיעוט ומשם ואילך מתחיל האור להתמעט והחושך להתגבר וזהו בתמוה. ויש גבול שהאור החושך הם שוים ומכאן ואילך מתחיל האור להתמעט והחושך להתגבר וזהו בחודש תשרי. ויש גבול שהחושך גובר על האור לגמרי וזהו בחודש טבת ומכאן ואילך מתחיל האור להתגבר ויש גבול שהאור החושך שוים ואחר כך הולך האור ומוסיף וזהו בחודש ניסן. וכן הוא חזר חלילה. והנה התחלת האור שיוצא מן החשיכה הוא בכ"ה כסלו. כי בריאת אור עולם בזמן שהיום שווה עם הלילה זה היה בכ"ה באלול או בכ"ה באדר כי אדם נברא באחד בתשרי או באחד בניסן (ראש השנה ?) זה היה היום הששי לבריאת העולם, ומכאן שהאור שנברא ביום הראשון לבריאה היה זה בכ"ה אלול או בכ"ה אדר, אם כן התחלת האור הוא בכ"ה בכסלו שאז מתחיל האור להתגבר ולפיכך נעשה הנס בשמן והיה האור בכ"ה כאשר אותו זמן הוא מיוחד להתחלת האור."

מעומק דברי רבינו המהר"ל אנו מעלים שני יסודות הקשורים זה בזה. האחד, נס פך השמן המראה שנצחון החשמונאים על היונים הינו בדרך נס (עיני נר מצוה עמ' כב) לא היה נסמך על צד המקרה לחנוכת המזבח, כלומר, שאילו היו נכנסים להיכל בתאריך אחר היה הנס מתרחש בזמן אחר. אלא זמנו של הנס הוא קבוע לכ"ה כסלו שבו זמן התגברות האור ויתכן לומר כי נצחון החשמונאים הוא נסמך בתאריך הכניסה לבית המקדש ליום שבו תאיר המנוחה. היסוד השני, נס פך השמן הינו גילוי של מאמר הבורא ית': "יהי אור", השייך ליום הראשון לבריאת העולם. הנס הוא עמוד (ע"פ במדבר כא, ח וברש"י) שעליו מונח הגשר המחבר את בריאת העולם עם נצחון החשמונאים.

שורש הדברים על הגשר הנמתח מבריאת העולם עד גלות יון, הוא במאמרו של רבי שמעון בן לקיש על הפסוק "והארץ היתה תהו ובהו וחושך על פני תהום" (בראשית א, ב): "חושך זו מלכות יון שהחשיכה עיניהן של ישראל במרותיהן" (בראשית רבה פר' ב, ה). ומדברי המהר"ל אנו לומדים כי יצירת האור ביום הראשון הוא סילוק החושך של מלכות יון. אנו ממשכים את בנין גשר האור ואומרים כי התגברות האור בימי החשמונאים היא ממראות הגאולה העתידה ומלכות משיח. חזון הנביאים על תקופת אחרית הימים מראה את האור הגדול. "והיה אור הלילה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתיים כאור שבעת הימים, ביום חושך ה' את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא" (ישעיהו לו, כו), "לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם, ולנוגה הירח לא יאיר לך, והיה לך ה' לאור עולם ואלקיך תפארתך" (ישעיהו סו, טו). "אור חדש על ציון תאיר ונוכה כרלנו במהרה לאורך" (מתוך תפילת שחרית).

אנו יכולים לומר כי נס פך השמן שהודלק בבית המקדש בחנוכה החשמונאים, הוא העמוד התומך את הגשר המחבר את בריאת העולם עם אחרית הימים. הדברים מוארים מתוך שתי מובאות ממדרש חז"ל. הראשון מחבר את בריאת האור עם בית המקדש: "רבי שמעון בן יהוצבק שאל מהיכן נבראת האורה? רבי ברכיה בשם רבי יצחק אמר, ממקום בית המקדש נבראת האורה" (בראשית רבה פר' ג, ד). השני ממשיך את הקו מבית המקדש למלכות משיח: "א"ר חנין, בזכות להעלות נר תמיד אתם זוכים להקביל פני נרו של מלך המשיח" (ויקרא רבה פר' לא, טו).

מתוך דברינו מתבארים דברי הרמב"ם כי חזרת המלכות לישראל היא ממהות חנוכה. ראוי לו לנס החנוכה המחבר בין ראשית לאחרית שיהיה בו במהותו גם מענין הבריאה וגם מזיו האור של מלכות משיח. על השייכות לבריאת העולם האיר את עינינו רבינו המהר"ל שיום התגברות האור במקדש הוא יום התגברות האור בעולם כפי שנקבע בימי בראשית. ואנו לומדים מדברי הרמב"ם כי מראה הגאולה העתידה בימי החנוכה הוא העמדת המלך והחזרת מלכות לישראל. אף שמלך המשיח הוא מבית דוד, ובני חשמונאים העמידו מלך מן הכהנים, ולכאורה אין זה מראה הגאולה. יש לאמר כי נצחון החשמונאים הוא ממראה המלכות המקדימה למלכות משיח (עיני מהר"ל בספר גבורות ה' פרק י"ח). אז אנמנר בשיר מזמור חנוכה המזבח.

הרב **עוזי שוויצה**, רב העיר כפר יונה
 לעילוי נשמת ראש משפחתנו, הר"ר **אלחנן** בן הגה"צ רבי **יצחק דוד שינקר ז"ל**, נלב"ע נר ראשון של חנוכה, כ"ה בכסלו תשע"ח. תנצב"ה

העלון מוקדש לזכר ולע"נ **דוד חי ישראל ז"ל**, נפטר ב-ד' בטבת תשע"ט. יהי זכרו ברוך!

העלון מוקדש לזכר ולע"נ **ר' יעקב קופל בן אלעזר רנד ז"ל**, נפטר ב-כ"ה בכסלו תש"ס. יהי זכרו ברוך!

ת.ש.א סנפלינג
 עבודות ברמה אחרת

המומחים לאיטום גגות וקירות

כל העבודות מבוצעות ע"י צוות מוסמך לעבודות גובה וסנפלינג

שימוש בחומרים המתקדמים ביותר בעלי תו תקן אחריות מלאה של 10-5 שנים על כל עבודות האיטום והצביעה

לכרטיס חייגו: 052-2607965

צילום ארועים:

כנסים, ברית, אירוסין, הכנסת ספר תורה, מסיבת, ימי הולדת, צילומים לפני חלאקה

צילום מסיבות + קבלת כל התמונות המקוריות על דיסק און קי. מוגבל ל-4 שעות צילום.

800 ש"ח

חגואל שפיצברג
 טל: 054-6695400
haguelphotography@gmail.com

קידום העסק

NETWORK LIKE VIRAL CHAT TWEET VIDEO PODCAST SHARE INTERNET FOLLOW

חבילת פרסום ושיווק משולבת

בניית אתר אינטרנט, בניית דף פייסבוק עסקי, קידום וממומן בגוגל, קידום ממומן בפייסבוק, פרסום ומודעות בעלון בית להימין חלק מהחבילה

התקשרו לקבלת הצעה משתלמת
 שלומי: 054-6695400
 054-4567571

חגואל שפיצברג
 פתרונות מיתוג, שיווק פרסום

ענג שבת

צילום הכנסת ספר תורה

טקס הכנסת ספר תורה בבית כנסת הוא אירוע מרגש מאוד

אנו נצלם במהלך סיום כתיבת ספר התורה ע"י הסופר סתם, התלוכה, הריקודים והשמחה, עד להכנסה של ספר תורה החדש לבית כנסת.

חגואל שפיצברג
 טל: 054-6695400
haguelphotography@gmail.com

שבת פרשת וישב

הפטרה: ”כֹּה אָמַר ה'” (עמוס ב, ו).

מברכים החודש: טבת.

המולד: יום שבת קודש לפנות בקר, שעה 1, 39 דקות ו-14 חלקים.
ראש חודש טבת ביום שבת קודש ולמחרתו ביום הראשון, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה.

ולמחרתו: כשראש חודש חל בשבת וביום ראשון מברכים את החודש בשבת שלפניה בשבת כוז מכריז ש"ץ' למחרתו', כדי שלא יבוא לכלל טעות, וכדי שלא יחשבו שראש חודש ביום ראשון הקרוב. אין אומרים אב הרחמים ואין מזכירים נשמות.

במנחה אומרים "צדקתך".

יום ראשון כ"ד בכסלו, ערב חנוכה: במנחה אין אומרים תחנון. בערב – הדלקת נר ראשון של חנוכה.

קריאה בתורה: בימי חנוכה קוראים בתורה בפרשת קרבנות הנשיאים, במדבר פרשת נשא, פרק ז'. 3–ל קוראים (שולחן ערוך אר"כ, א ובמשנה ברורה).

ביום הראשון מתחילים ב'ויהי ביום כלות משה', והספרדים מתחילים בפרשת ברכת כהנים, ומסיימים בקרבן היום הראשון, בשני בקרבן היום השני וכך הלאה. ביום השמיני – זאת חנוכה. בעליה רשלישי משלים את כל הימים עד 'כן עשה את המנורה' (תחילת פרשת בהעלותך).

טעו וקראו בפרשת נשיא של יום אחר, יצאו ידי חובת הקריאה (משנה ברורה תרפ"ג).

שבת ראש חודש פרשת מקץ חנוכה

שחרית הלל שלם.

לקריאת התורה מוציאים 3 ספרי תורה. בספר הראשון – 6 קוראים בפרשת השבוע. מניחים ספר תורה שני ומגבהין הראשון. בספר השני קוראים לשביעי בפרשת פנחס: "וביום השבת ובראשי חדשיכם". מניחים ספר תורה שלישי על הבימה ליד הספר השני ואומרים חצי קדיש, מגבהין ספר שני וקוראים בספר השלישי למפטיר בפרשת נשא: "ביום השישי (במדבר ז).

ההפטרה: "רני ושמחי בת ציון" (זכריה ב, ד).

אין אומרים אב הרחמים ואין מזכירים נשמות.

מוסף: אתה יצרת תכנת שבת) ועל הניסים.

תפילת מוסף שבת ראש חודש

מתפללים מוסף של שבת ושל ראש חודש. 'אתה יצרת' (במקום 'תיכנת שבת'), וחזתם בקרבן מוקדש השבת וישראל וראשי חודשיש'. יש סידורים, שבין קרבן מוסף של שבת לקרבן מוסף של ראש חודש נאמר 'זה קרבן שבת וקרבן היום כאמור'; ויש שפסקו שאין לאמרו, וכן הכריע במשנה ברורה.

טעה ואמר 'תיכנת שבת' במקום 'אתה יצרת' – אם נזכר לפני שאמר את השם י' שבתית'מ הברכה, חוזר ל'אתה יצרת'; ואם נזכר לאחר שכבר הוסיף את שם ה', מסיים: 'ברוך אתה ה' למדני חוקך' וחוזר ל'אתה יצרת'; ואם נזכר אחרי שהתחיל 'רצה' – כשיגיע ל'והשב את העבודה לדבירי ביתך' מוסיף ואומר 'ונעשה לפניך חובותינו בקרבן מוסף יום ראש החודש הזה' וממשיך בברכת 'רצה' על השב; ואם נזכר אחרי חתימת הברכה, לפני שפתח ב'מודים', אומר כנ"ל 'ונעשה לפניך חובותינו בקרבן מוסף יום ראש חודש הזה' וממשיך 'מודים' וכו'; ואם כבר התחיל 'מודים', כל עוד לא סיים תפילתו חוזר ל'אתה יצרת' ומתפלל על הסדר; ואם כבר סיים תפילתו, אפילו לא עקר רגליו ולא כבר אמר 'היו לרצון... צורי וגואלי' שלפני 'עושה שלום במרומי' – חוזר ומתפלל תפילת מוסף של שבת וראש חודש (כן כתב מו"ד הגרש"ז אויערבאך זצ"ל). אמר 'אתה יצרת' אך טעה בחתימת הברכה ואמר 'מקדש השבת' בלבד, יצא ידי חובתו.

במנחה אין אומרים "צדקתך".

מוצש"ק: לא מאחרים להתפלל ערבית, כדי להדליק נרות חנוכה בזמן. מתפללים 23 דקות אחרי השקיעה.

בתפילת שמונה עשרה אומרים "אתה חוננתנו" ו"על הניסים".

אומרים "ויהי נועם". "ויתן לך" אומרים בבית אחר הדלקת נר חנוכה.
יום ראשון – ב' ראש חודש טבת: אומרים "יעלה ויבוא" ו"על הניסים". אומרים הלל שלם בסימו קדיש שלם – ולא חצי קדיש כמו בשאר ימי חנוכה מהטעם שיש תפילת מוסף.

מוציאים שני ספרי תורה. בספר הראשון קוראים לשלשה בפרשת

פנחס כמו בכל ראש חודש, אבל רק ל–3 קוראים: כהן – עד רביעית ההין. לוי – עד נוסכה. ישראל – עד נוסכו. בספר השני קוראים לרביעי – נשיא היום. לאחר רביעי אומרים חצי קדיש (שולחן ערוך תרפ"ג, ובמשנה ברורה). טעויות: אם הוציאו ספר אחד וקראו ל-4 בראש חודש – די במה שקראו. טעו והתחילו בספר הראשון בשל חנוכה (במקום ראש חודש) – יקראו לכהן של חנוכה ומלוי והלאה ימשיכו של ראש חודש (ספר מצות נר איש וביתו פי"א).

זמן קידוש לבנה: מליל שלישי ג' בטבת עד ליל שישי י"ג בטבת.

חנוכה

התפילה בחנוכה

שמונה ימים אלה אומרים "על הנסים" בתפילה ובברכת המזון. ואם לא אמר – אין מחזירים אותו. אומרים "הלל" שלם בתפילת שחרית, ומברכים על ההלל כל ישראל, גם מי שאינו מברך על אמירת הלל בראש חודש. כל יום גומרים את ההלל מאחר שכל יום היה נס מחדש. לאחר ההלל אומרים חצי קדיש (שולחן ערוך תרפ"ג, א ומשנה ברורה). הטועה ואמר חצי הלל – עליו לחזור ולקרוא את ההלל כולו ובברכה (ביאור הלכה מט). כשאומרים הלל בתפילת ראש חודש יש לכוון באמירתו לשם ראש חודש וגם לשם חנוכה. נראה שעצם הכוונה מספקת. בראש חודש טבת אם אמר חצי הלל – לגבי ראש חודש – יצא, אבל לגבי חיוב ההלל בחנוכה צריך לחזור כאמור לעיל.

אבל – ימי חנוכה אסורים בהספד ותענית, אבל יושב שבעה ב'חנוכה. יש נוהגים שהאבל לא מתפלל לפני העמוד. (ביאור הלכה קלא). במשנה ברורה תרע"א, מד ו'–תרפ"ג, א אומר שדוקא תפילת שחרית, אבל מנחה וערבית יכול האבל לגשת לעמוד.

הלל בבית האבל: במגן אברהם קלא, י' ומשנה ברורה כ' נאמר שלא אומרים הלל כלל בבית האבל, אבל הציבור יאמרוהו לאחר מכן בביתם. לבני ספרד אין שאלה – בין האבל ובין המתפללים בביתו – אומרים הלל – כף החיים תרפ"ג, ד וביע אומר ת, וירה דעה, לג – דעתו היא שגם על בני אשכנז לאומר.

הדלקת נר בבית הכנסת בערב: קודם עלינו של מנחה (יש נוהגים אחרי תפילת מנחה) מדליק החזן נר חנוכה. המנורה בדרום בית הכנסת והנרות ממערב למזרח. מדליק נר המערבי שהוא בימינו. וכן בכל שמונת ימי החג. המדליק את הנרות וכלל הציבור לא יוצאים ידי חובת נר חנוכה בברכה בבית הכנסת. אם אין לחזן שהדליק את הנר בבית הכנסת את מי להוציא בהדלקת הנר בביתו לא יברך עוד פעם שהחינו בביתו ביום הראשון.

הדלקת נר כל אחד בביתו: יקבץ כל בני ביתו לעמוד בעת ההדלקה לפרסומי ניסא. עדיף להדליק בשמון זית. תולין המנורה שבבית בשמאל ביאתו מבחוץ בטפח הסמוך לפתח, ומדליק נר הימני הסמוך לפתח. אם אי אפשר בפתח מדליק בחלון בצד ימין. מברך "להדליק נר", וקל הנסים" ו"שהחינו" (רק ביום הראשון). מברך את הברכות ורע את הברכה. אחרי הדלקת הנר אמר "הנרות הללו". אין מדליקין מנר לנר ואין נהנין לאורה, אלא אם כן עבר זמן מצות הדלקה (חצי שעה בתוך הלילה), וטוב שיתנה קודם הדלקה שאם נתן שמון יותר מהשעור, אז יוכל, אחרי חצי שעה בתוך הלילה להגות מאורה.

מצד הדין די בהדלקת נר אחד בכל יום. המהדרין (וכך נוהגים היום) מוסיפים נר נוסף בכל יום, עד שבים השמיני מדליקים 8 נרות. למנהג האשכנזים יש הידור שכל אחד מבני הבית ידליק נרות כמנין הימים.

אשה מדלקת נר חנוכה שהיא חייבת בה, שהנס היה גם לנשים. כלומר אפילו בעד בני ביתה ואפילו איש יכול לעשות אותה שלם להוציאו. אשה נשואה היא כגופו של בעלה ואינה מדליקה. למנהג הספרדים רק בעל הבית מדליק (שולחן ערוך ומשנה ברורה תרע"א, תרע"ב). מנהג יפה שהאיש מכין את נרות השבת והאשה מדליקה ובחנוכה האשה מכינה את נרות (שמן) חנוכה והאיש מדליק.

המדליק בפתח הבית, נייחם בצד שמאל, כדי שתהיה מזוזה מימינו ונר חנוכה משמאלו. אם אין לו פתח לרשות הרבים, ידליק בחלון ביתו הפונה לרשות הרבים.

מניח את החנוכיה למעלה משלשה טפחים, ומצוה להניחו למטה מעשרה טפחים, ומפרסם כך הכי טוב את הנס. המניח למעלה מעשרה טפחים יצא, אבל אם מניחו למעלה מעשרים אמה לא יצא, וצריך לחזור ולברך.

ההדלקה עושה מצוה ולכן צריך לתת שמן כדי שעור קודם ההדלקה. כיון שהדליק תכף קיים את המצוה ולכן אם כבתה אינו צריך להדליקה. אם כבתה כי הדליק במקום שהרוח מצויה זה כאילו לא נתן בה שמן כשיעור לכן צריך להדליקה אבל בל ברכה.

(שולחן ערוך ומשנה ברורה תשע"ג, ב).

ימי חנוכה מותרים בעשיית מלאכה. אמנם נשים נוהגות שלא לעשות מלאכה בזמן שהנרות דולקים, כדי שלא להסיח דעת מהנס. והטעם הוא כיון שנעשה הנס על ידן. יש שגם הגברים מחמירים בזה ולא עושים מלאכה כשהנר דולק. (שולחן ערוך, משנה ברורה וכף החיים סימן תרע).

זמן הדלקת נרות חנוכה: יש נוהגים בשקיעת החמה, ויש נוהגים בצאת הכוכבים. ובדיעבד, כגון שלא יהיה לו פנאי להדליק בלילה – יכול להקדים ולהדליק מפלג המנחה, אך בתנאי שיתן מספיק שמן שידלקו הנרות לכל הפחות עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. אם לא הדליק בזמן, בדיעבד יכול להדליק אפילו כל הלילה, ואם בני ביתו ערים – יכול להדליק בברכה. אך אם הם כבר ישנים, וכבר עבר זמן ההדלקה, ידליק בלא ברכה.

סדר ההדלקה

יתחיל להדליק בליל ראשון בנר היותר ימיני, ובליל שני כשיוסיף נר אחד סמוך לו, יתחיל ויברך על הנוסף, שהוא יותר שמאלי כדי להפנות לימין וכך בכל לילה מתחיל מהנר הנוסף להדליק והולך משמאל לימין, כמו שאמרו חז"ל 'כל פנות שאתה פונה לא היא אלא דרך ימין' (משנה ברורה תרעו, ה). דעת הלבוש והט"ז שכונת הגמרא היא להפך דהיינו שנלך מימין לשמאל. המגן אברהם נגד שיטה זו וסובר שכבר דחוה אחרונים (ראה באור הלכה ובשערי תשובה, שם)

הדלקת נרות בערב שבת חנוכה:

בערב שבת חנוכה רצוי להקדים להתפלל תפילת מנחה, כדי להקדים אותה להדלקת הנרות, שכן הקרבת קרבן התמיד של המנחה קדמה להדלקת נרות המנורה במקדש. אם אין מניין, יקדים להדליק הנרות ואחר כך יתפלל עם הציבור. (שו"ע תרעט, א, מ"ב ב; כה"ח תרע"א, עט).

חכמים תקנו להדליק נרות חנוכה לאחר שקיעת החמה, לפני השקיעה יש אור רב, ואור הנרות אינו ניכר. בערב שבת לא ניתן להדליק נרות אחר השקיעה, מפני שבשקיעת החמה השבת נכנסת. לכן, בשבת חנוכה צריך להדליק נרות חנוכה לפני הדלקת נרות שבת.

בירושלים, שבכל שבתות השנה נוהגים להדליק נרות כארבעים דקות לפני השקיעה, בשבת חנוכה רבים נוהגים לדחות את הדלקת נרות שבת כמו בשעה של יתר הערים, לעשרים דקות לפני השקיעה, כדי לקרב את זמן הדלקת נרות חנוכה לשקיעה. יש שלא משנים ומדליקים לפני כן נרות חנוכה (אג"מ או"ח ד, סב). למעשה: הדלקת נר חנוכה ביום שישי ערב שבת מקץ 25 דק' קודם שקיעת החמה, 5–3 דקות לפני מועד נכיסת השבת.

זהירות: אף שמדליקים נרות חנוכה לפני השקיעה, מכל מקום עיקר פרסום הנס יעשה בלילה, לכן בערב שבת ישים שמן במידה מספקת או נרות גדולים שידלקו חצי שעה בלילה. לכן לא יוצאים ידי חובת הדלקה בנרות הצבעוניים הנפוצים; זמן הדלקתם קצר ביותר – מתאימים לחצי שעה של ימי החול – כך יוצא שהמברך בערב שבת על נרות אלו, יתכן שברכותיו הן ברכות לבטלה.

נהוג שאחרי הדלקת הנרות בערב שבת לא שרים 'מעוז צור', בגלל דוחק הזמן. במקום זאת שרים 'מעוז צור' בזמירות ליל שבת, ומיד אחרי הדלקת נר חנוכה מדליקים נרות שבת.

אין להקדים יותר מדי ומכל מקום, למקדמיים, מפלג המנחה, כיום השעה היא בערך 15.33, יכול להדליק, אבל ישים שמן שיספיק עד חצי שעה אחרי השקיעה.

הדלקת נרות במוצאי שבת חנוכה:

אין מאחרים להתפלל ערבית, כדי להדליק נרות חנוכה בזמן. מתפללים 23 דקות אחרי השקיעה.

בתפילת שמונה עשרה אומרים "אתה חוננתנו" ו"על הניסים".

אומרים "ויהי נועם". "ויתן לך" אומרים בבית אחר הדלקת נר חנוכה.
מדליקים נרות חנוכה 35 דקות אחרי השקיעה. המנהג הנפוץ להקדים את ההבדלה להדלקת הנרות, מפני שההבדלה מסיימת את השבת ונרות החנוכה כבר שייכות ליום הבא (ט"ז תרפ"א, א, ערוה"ש ב, בא"ח וישב כא).

יש נוהגים להדליק תחילה נר חנוכה, כדי להסמיק עד כמה שאפשר את הדלקת הנר לצאת הכוכבים, או אלה המקפידים ליציאת השבת לפני רבינו תם, יאמרו קודם: "המבדיל בין קודש לחול" (שו"ע רמ"א תפ"א, א). לפי באור ההלכה (שם) לשני המנהגים מקום, וכל נר אחד רשאי לכוון את מנהגו.

על הניסים:

כיון ש'על הניסים' זו הודאה ולא בקשה, מזכירים זאת בברכת 'מודים' בשמונה עשרה ובברכת 'נודה לך' שבברכת המזון.

בתפילת העמידה: אם שכח לומר 'על הניסים' במקומו – אם נזכר לפני שאמר את שם ה' בברכת 'הטוב שמך ולך נאה להודות', חוזר ל'על הניסים' וחוזר ואומר 'ועל כולם' וכו' על הסדר. אך אם נזכר לאחר שאמר את שם ה' אינו חוזר, ולפני 'היו לרצון' שבסוף 'אלק', נצור' אומר: 'הי רצון מלפניך, שנעשה לנו ניסים ונפלאות, כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתתיהו' וכו'. (שולחן ערוך תרפ"א, א ובמשנה ברורה). אם סיים כבר את תפילת העמידה, אינו חוזר עוד. טעה ואמר על הניסים אחרי 'רצה' (ולא אחרי מודים), וכבר סיים תפילתו – לא חוזר. (שער הציון תרפ"ב, ב) אם נזכר בעודו בברכת תפילה, יאמרנו שוב במקומו הנכון (שו"ת נשמת חיים סג).

נוסחאות 'על הניסים':

משנה ברורה תרפ"ב, א: אומר 'על הניסים'. כתוב בספרים, שבנוסח 'על הנסים' יאמר "ועל הנסים" בו"ו, הן בתפלה הן בברכת–המזון (מנהג חסידים). בנוסח הספרדים אין מזכירים 'מלחמות' ובנוסח אשכנז אין מזכירים 'נפלאות' ו'נחמות'. "כשעמדה עליהם", יש לדגל תיבת 'עליהם', דהא אחר–כך אומר 'על עמך ישראל', אלא–אם–כן אומר "ועל עמך ישראל". יש לומר 'להשכיחם תורתך', ולא יאמר 'מתורתך' במ"ם. צריך לומר 'שמונת ימי חנוכה אלו להודות'.
מנחה קצרה (היינו שש"ץ מתחיל שמונה עשרה בקול רם עד האל הקדוש, והציבור עומדים לתפילת לחש) – הואיל ואין בזה חזרת הש"ץ, בחנוכה ובפורים יש להינסג מכל מהטעם שאמירת על הניסים ע"י הש"ץ – היא פרסום הלכה בתפילה. ראה תוספות גמרא שבת כד ע"א, דיבור המתחיל: "מהו", ובכף החיים תרע"א.

שמחה / סעודה / ברכת המזון

ימי חנוכה לא נקבעו למשנה ושמחה אלא להלל ולהודות, כיון שלא היתה גזירה על הגוף, להשמיח להרוג ולאבד כמו בפורים, אלא רק שנמיר את דתנו, לא להרוג ולא להשבית את שמחת הגוף. לכן הסעודות שעושים הן סעודות רשות. יש אומרים שיש קצת מצוה ברבוי הסעודות, משום שבכ"ה בכסלו נשלמה מלאכת הקמת המשכן, אלא שהקבה' המתין בהקמה עד ניסן שגדל בו יצחק אבינו, ואמר הקב"ה: עלי לשלם לכסלו, ושלם לו חנוכת בית חשמונאי, והיתה חנוכת המזבח. לכן נוהגים גם לומר זמירות ותשבחות בסעודות אלה.

יש אומרים שיש ללאכול גבינה בחנוכה. באותו זמן היתה גזרה שכל ארוסה תבעל לטפסר תחילה. הלכה יהודית שהיתה בתו של יוחנן כהן גדול והאכילה את הולופורנס ראש הצוררים גבינה מלוחה ובצמאוונו שתי יין והשתכר וחתכה את ראשו וברחו כולם. (שולחן ערוך ומשנה ברורה תרע, ב)

גם בברכת המזון אומרים 'על הניסים' בברכת 'נודה לך' לפני 'ועל הכל'. שכח ולא אמרו, אם נזכר לפני שאמר את שם ה' שבחתימת הברכה 'על הארץ ועל המזון', חוזר ל'על הניסים' וממשיך על הסדר 'ועל הכל' וכו'. אם נזכר אחרי שכבר אמר את שם ה' שבחתימת הברכה 'על הארץ ועל המזון', אינו חוזר, אך לקראת סוף ברכת המזון, לפני 'הרחמן הוא זיכנו' יאמר: 'הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות, כשם שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתתיהו' וכו'. (שו"ע ומשנ"ב ס' תרפ"ב)

ברכה מעין שלש (על המחיה/הגפן/העץ) אין מזכירים על הניסים כלל. כיון שאפילו אמירת 'על הניסים' בברכת המזון היא מנהג בלבד, ובברכה מעין שלש לא נהגו כן. (שו"ע וא"ה, ומשנ"ב רח)

זאת חנוכה

ליום האחרון של חנוכה קוראים 'זאת חנוכה' על שם הסיום של פרשת הנשיאים בסוף פרשת נשא, שקוראים ביום זה – 'זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו'. בספרים הרב לעסוק בחשיבותו של יום זה, שכן ביום נתגלה תקפו של הנס, שעד היום הזה הוסיף השמן לבעור. עד כי אין אמרו, כי לא תקפם ועוום של ימי החנוכה אצורים ביום השמיני, היום האחרון של חנוכה.

אמרו המקובלים, שימי חנוכה הם ימי חיתום גמר הדין לטובה ועת כתב המהר"ל מפראג, כי אין צורך מועד שהוא בן שמונה ימים, מלבד ימי החנוכה. דבר זה מלמדנו על תקפו של נס חנוכה שהיה כמובן למעלה מן הטבע, אך גם למעלה מן הזמן. שכן בגבול של הזמן בעולם הנברא הוא שבעה ימים, כימי שבעת ימי הבריאה. כל שיוצא מגבול זה הוא למעלה מן הזמן ורומז לנצח. על כן ימי חנוכה אינם פוסקים לעולם.